

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

Врз основа на член 69 алинеја 2 од Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 29/05, 81/08, 20/09, 57/10, 17/11, 148/11, 69/13 и 43/14), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, донесе

НАРЕДБА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ СТАНДАРД ЗА УСЛОВИ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА МЕСТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО СЛОБОДНИ ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ И ПРОИЗВОДЕН ПРОСТОР СЛОБОДЕН ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ БР. 10

Член 1

Со оваа наредба се пропишува начинот на спроведување на меѓународниот стандард за услови за утврдување на места за производство слободни од штетни организми и производен простор слободен од штетни организми бр.10.

Член 2

Во постапката за одредување на условите за утврдување на места за производство слободни од штетни организми и производен простор слободен од штетни организми, може да се примени меѓународниот стандард бр.10 кој е даден во Прилог и е составен дел на оваа наредба.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.17-107/4

29 јули 2014 година

Скопје

Министер за земјоделство,
шумарство и водостопанство,
м-р Михаил Цветков, с.р.

НАРЕДБА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ СТАНДАРД ЗА УСЛОВИ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА МЕСТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО СЛОБОДНИ ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ И ПРОИЗВОДЕН ПРОСТОР СЛОБОДЕН ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ

Фитосанитарна мерка бр. 10
(1999)

ОДОБРЕНО

Овој стандард беше одобрен од страна на времената комисија за фитосанитарни мерки во октомври 1999 година.

ВОВЕД

ПРЕДМЕТ

Овој стандард ги пропишува условите за утврдување на местата на производство слободни од штетни организми и производен простор слободен од штетни организми и нивната примена како начини за управување со ризик за исполнување на фитосанитарните услови за увоз на растенија, растителни производи и други регулирани производи.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Поимник на фитосанитарни термини, ISPM бр. 5, 1999 година, ФАО, Рим.

Упатство за анализа на ризик од штетни организми, ISPM бр. 2, 1996 година, ФАО, Рим.

Упатство за спроведување на општ надзор, ISPM бр. 6, 1998 година, ФАО, Рим.

Меѓународна конвенција за заштита на растенијата, 1992 година, ФАО, Рим.

Меѓународната конвенција за заштита на растенијата (нов прочистен текст), 1997 година, ФАО, Рим.

Принципи на растителен карантин поврзани со меѓународната трговија, ISPM бр. 1, 1995 година, ФАО, Рим.

Упатство за утврдување на подрачја слободни од штетни организми, ISPM бр. 4, ФАО, Рим.

Упатство за одредување на статусот на штетните организми во подрачјето, ISPM бр. 8, 1998 година, ФАО, Рим.

ДЕФИНИЦИИ

Дефинициите на фитосанитарните термини употребени во овој стандард можат да се најдат во ISPM бр. 5 (*Поимник на фитосанитарни термини*).

ПРЕГЛЕД НА УСЛОВИ

Овој стандард се заснова на концептот на „отсуство на штетни организми“ за да овозможи земјите извозници да им обезбедат сигурност на земјите увозници за тоа кои растенија, растителни производи и други објекти и предмети се слободни од одреден

штетен организам или штетни организми и ги исполнуваат фитосанитарните услови на земјата увозник при увоз од местото на производство слободно од штетни организми. Во случаи кога местото на производство е определено како посебна целина и во истото може да се одржува отсуството на штетни организми, таквото место се смета како производен простор слободен од штетни организми. Користењето на местата на производство или производниот простор слободни од штетни организми е во зависност од: биологијата на штетните организми, карактеристиките на местото на производство, степенот на стручност на производителот, како и условите и надлежностите на Националната организација за заштита на растенијата.

Условите за утврдување и одржување на местата за производство и производниот простор слободен од штетни организми, како фитосанитарна мерка од страна на Националната организација за заштита на растенијата, вклучуваат:

- системи за утврдување на отсуство на штетни организми;
- системи за одржување на отсуство на штетни организми;
- потврда дека отсуството на штетни организми е постигнато или оддржано и
- идентитет на производот, интегритет на пратката и фитосанитарна безбедност.

По потреба местото на производство или производниот простор слободен од штетни организми вклучуваат дефинирање и одржување на соодветна тампон зона.

Административните активности кои се преземаат за местото на производство слободно од штетни организми или производниот простор слободен од штетни организми, вклучуваат документација за системот и водење на соодветна евиденција за преземените мерки. Прегледот и проверките преземени од страна на Националната организација за заштита на растенијата се неопходни за да се обезбеди отсуството на штетни организми како и проценка на системот. По потреба се склучуваат билатерални договори или спогодби.

1. КОНЦЕПТ НА МЕСТО НА ПРОИЗВОДСТВО СЛОБОДНО ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ ИЛИ ПРОИЗВОДЕН ПРОСТОР СЛОБОДЕН ОД ШТЕТНИ ОРГАНИЗМИ

1.1 Примена на место на производство слободно од штетни организми или производен простор слободен од штетни организми

„Местото на производство слободно од штетни организми“ е „место на производство каде нема појава на одреден штетен организам, како што е докажано со научни докази и во кое оваа состојба официјално е одржувана во конкретен временски период“. По барање на земјата увозник, таквото место треба да обезбеди средства од земјата извозник, за да се гарантира дека пратките од растенија и растителни производи кои се транспортираат од местото на производство се слободни од штетни организми. Со ова се докажува дека тоа место било слободно од штетни организми во текот на подолг временски период. Отсуството на штетни организми се утврдува со надзор и/или инспекции во текот на вегетацијата, а по потреба се одржува и со помош на други системи кои го спречуваат внесувањето на штетни организми во местото на производство. Преземените постапки треба да се оправдаат со соодветна документација.

Во зависност од присуството на штетни организми, локалните услови и степенот на прифатлив ризик за земјата увозник, може да се постигне соодветен степен на сигурност преку примена на мерки со различен интензитет, почнувајќи со редовна растителна контрола при извоз, систем на надзор и придружни постапки вршени во текот на неколку години.

Концептот на „место на производство слободно од штетни организми“ се користи за било кој простор или група на парцели, кои сочинуваат една производна или земјоделска целина. Производителот ги применува потребните мерки на целото место наменето за производство.

Во случаи кога во рамките на местото на производство се издвојува дефиниран дел кој може да се управува како посебна единица, тогаш истиот може да се одржува како место слободно од штетни организми. Како резултат на тоа, местото на производство се смета како производен простор слободен од штетни организми.

Во случаи кога биологијата на штетните организми овозможува нивно навлегување во местото на производство или производниот простор од соседните подрачја, потребно е да се определи тампон зона околу таквото место на производство или производниот простор. Во нивни рамки ќе се применуваат соодветни фитосанитарни мерки. Големината на тампон зоната и типот на фитосанитарните мерки зависат од биологијата на штетните организми и внатрешните карактеристики на местото на производство или производниот простор.

1.2 Разлика помеѓу местото за производство слободно од штетни организми или производен простор слободен од штетни организми и подрачјето слободно од штетен организам

Концептот на „местото за производство слободно од штетни организми“ се разликува од подрачјето слободно од штетни организми (види ISPM број 4 „Наредба за спроведување на меѓународниот стандард за услови за утврдување на подрачја слободни од штетни организми“). Подрачјето слободно од штетни организми има иста цел како и местото за производство слободно од штетни организми, но се применува на поинаков начин. Секоја разлика помеѓу местото за производство слободно од штетни организми и подрачјето слободно од штетни организми, подеднакво се однесува и на производниот простор слободен од штетни организми.

Подрачјето слободно од штетни организми е многу поголемо од местото на производство, вклучува многу места на производство и може да ја опфати целата земја или делови од неколку земји. Подрачјето слободно од штетни организми може да се изолира со природна бариера или со соодветна тампон зона. Местото за производство слободно од штетни организми може да се наоѓа во подрачје каде што штетниот организам е присутен и истото е изолирано преку воспоставување на тампон зона во неговата непосредна близина.

Подрачјето слободно од штетни организми вообичаено се одржува без прекин повеќе години, додека статусот на местото за производство слободно од штетни организми се одржува само една или неколку вегетативни сезони. Од страна на Националната организација за заштита на растенијата на земјата извозник, подрачјето слободно од штетни организми се управува како целина. Местото за производство слободно од штетни организми се управува поединечно од производителот под надзор и одговорност на Националната организација за заштита на растенијата. Доколку во подрачје слободно од штетни организми се пронајде штетен организам, статусот на целото подрачје треба повторно да се утврди. Во ваков случај местото на производство слободно од штетни организми го губи својот статус, но другите места на производство од истото подрачје кои функционираат на истиот систем, не се директно погодени. Овие разлики не секогаш се однесуваат на одделни случаи. Местото на производство е лоцирано во рамките на подрачјето слободно од штетни организми и може да ги исполни условите на местото за производство слободно од штетни организми, иако земјата увозник може да бара верификација.

Избор на местото за производство слободно од штетни организми или подрачјето слободно од штетни организми, како начин за управување ќе зависи од моменталната распространетост на штетниот организми од значење на земјата извозник, од особините на штетните организми и од административниот заклучок. И двата системи можат да понудат соодветна фитосанитарна сигурност и претежно безбедноста на подрачјето слободно од штетни организми лежи во заедничката примена на мерките во подрачјето кое покрива повеќе места на производство. Безбедноста на местото за производство слободно од штетни организми произлегува од: управувачките постапки, посебниот надзор и инспекциските прегледи кои се применуваат посебно и интензивно.

2. ОПШТИ УСЛОВИ

2.1 Критични фактори за местата на производство слободни од штетни организми или произведен простор слободен од штетни организми

Веројатноста дека местото на производство или произведен простор се слободни од штетни организми зависи од:

- Карактеристиките на штетните организми;
- Карактеристиките на местото на производство и производниот простор;
- Степенот на стручност на производителот и
- Услови и одговорности на Националната организација за заштита на растенијата.

2.1.1. Карактеристики на штетните организми

Местото на производство или производниот простор се со соодветен степен на безбедност и се сметаат за слободни од одредени штетни организми, доколку нивните карактеристики упатуваат на таков заклучок. Следните карактеристики се сметаат за погодни доколку:

- природното ширење на штетните организми (или нивните вектори) е бавно и се одвива на кратки растојанија;
- се ограничени можностите за вештачко ширење на штетните организми;
- штетните организми имаат ограничен број на потенцијални домаќини;
- веројатноста за преживување на штетните организми од претходните сезони е релативно мала;
- штетните организми имаат умерен или низок степен на репродукција;
- во вегетациската сезона се достапни погодни методи за откривање на штетните организми преку визуелни прегледи на поле или лабораториски испитувања во овластена лабораторија и
- биолошките карактеристики на штетните организми (латентност) и начинот на управување со местото на производство не пречат во откривањето на одреден штетен организам.

Применливоста на ефикасни и практични фитосанитарни мерки за контрола и управување со штетните организми, исто така претставува предност при воспоставување и одржување на места за производство или произведен простор слободни од штетни организми.

2.1.2 Карактеристики на местото на производство или производниот простор

Основната дефиниција за „местото на производство“ подразбира негово управување како самостојна производна или земјоделска единица (целина). Во зависност од релевантните штетни организми и локалните услови, местото за производство и производниот простор како и тампон зоната треба да се имаат во предвид и некои од следниве дополнителни карактеристики:

- локација на доволно растојание од можните извори на зараза од штетни организми, преку соодветна изолираност (како предност се сметаат физичките карактеристики кои може да делуваат како бариери за движење на штетните организми);
- јасно разграничување со официјално дефинирани граници;
- доколку е потребно пристап до тампон зоната;
- отсуство на домаќини на штетните организми на местото на производство или производниот простор. Исклучок се растенијата домаќини кои ги исполнуваат условите за извоз и
- отсуство на домаќини на штетните организми во тампон зоната или нивна соодветна контрола кај тие домаќини.

2.1.3. Степен на стручност на производителот

Производителот треба да го одреди начинот на управување, техничките и оперативните капацитети кои се релевантни за Националната организација за заштита на растенијата за спречување на внесувањето на штетни организми во местото на производство или производен простор. На тој начин, преку примена на соодветни фитосанитарни мерки се одржува отсуството на штетни организми. По потреба, производителот и Националната организација за заштита на растенијата можат да применуваат соодветни фитосанитарни мерки во тампон зоната.

2.1.4. Услови и одговорности на Националната организација за заштита на растенијата

Националната организација за заштита на растенијата треба да ги дефинира посебните услови кои производителот треба да ги исполни, за да се осигура дека место за производство или производен простор слободен од штетни организми го даваат потребното ниво на фитосанитарна безбедност. Националната организација за заштита на растенијата е одговорна за надзорот, инспекциските прегледи и други постапки кои го потврдуваат отсуството на штетни организми. За било кој даден штетен организам и домаќин, потребните системи на управување се генерално познати и се користат во сите земји. Доколку е потребно, Националната организација за заштита на растенијата обезбедува обука за овие системи на управување. Националната организација за заштита на растенијата треба да ги почитува прописите на земјата увозник и/или билатерално да ги утврди условите, за да се постигне потребната согласност.

2.2. Утврдување и одржување на места за производство слободни од штетни организми и производни простори слободни од штетни организми

Постојат четири главни компоненти кои Националната организација за заштита на растенијата треба да ги земе во предвид при утврдување и одржување на местата за производство или производни простори слободни од штетни организми. Тие се:

- системи за утврдување на отсуство на штетни организми;
- системи за одржување на отсуство на штетни организми;
- потврда дека отсуството на штетен организам е постигнато или одржувано и
- идентитет на производот, интегритет на пратката и фитосанитарна безбедност.

2.2.1. Системи за утврдување на отсуство на штетни организми

Националната организација за заштита на растенијата треба да пропише комплет на услови кои треба да бидат исполнети од страна на производителот. На тој начин ќе се овозможи местото за производство или производниот простор подоцна да биде прогласен за слободни од штетни организми. Овие услови се однесуваат на карактеристиките на

2.2.3. Потврда дека отсуството на штетни организми е постигнато и се одржува

Потврдата на статусот слободен од штетни организми е направена од Националната организација за заштита на растенијата или од лица кои се овластени од нејзина страна. Истите преземаат конкретни истражувања за да се процени статусот слободен од штетни организми на местото на производство, производниот простор или во тампон зоната. Овие истражувања најчесто се во форма на инспекциски прегледи на терен (познати како инспекции во период на вегетација), како и други методи за откривање (земање на примероци проследени со лабораториски испитувања, поставување на мамци, испитувања на почвата и т.н.)

Статусот слободен од штетни организми може да биде потврден преку реализација на инспекциски прегледи или испитувања по претходно одреден број или зачестеност (три инспекциски прегледи во текот на еден месец). Инспекциските прегледи и останатите постапки се спроведуваат во текот на една вегетациска сезона, или по потреба во текот на неколку сезони. Инспекциските прегледи треба да се вршат на местото на производство или производниот простор, додека испитувањата на собраните производи треба да се вршат во соодветна овластена лабораторија. Одржувањето на отсуство на штетни организми може да е потребно во текот на повеќе години и одгледувањето на растенијата домаќини на исто место последователно, треба да биде забрането.

Постапките за верификација треба да се базираат на концептот кој се однесува на поделба на местото на производство во индивидуални парцели и согласно штетните организми и нивните симптоми да се врши целокупна проценка преку земање на примероци. Зачестеноста на штетните организми во подрачјето кое го опкружува местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми, може да влијае врз интензитетот на потребните истражувања.

2.2.4. Идентитет на производот, интегритет на пратката и фитосанитарна безбедност

Мерките за верификација може да се потребни за да се одржи идентитетот на производот (означување за да се осигура следливост на местото за производство слободно од штетни организми) и интегритетот на пратката. Фитосанитарната безбедност на производот треба да се одржува по прибирање на реколтата.

2.3 . Услови за тампон зона

Во одредени случаи, утврдување и одржување на местото за производство или производниот простор слободни од штетни организми вклучува постапки за воспоставување на тампон зона во рамките на местото на производство или производниот простор.

Големината на тампон зоната треба да ја одреди Националната организација за заштита на растенијата врз основа на растојанието на кое штетните организми може да се шират природно во текот на вегетацијата. Фитосанитарниот мониторинг треба да се спроведува со соодветна зачестеност во текот на една или повеќе вегетациски сезони. Доколку е откриен штетен организам во тампон зоната ќе се преземат активности во зависност од условите на Националната организација за заштита на растенијата.

Статусот слободен од штетни организми на местото за производство или производниот простор може да се повлече или може да бидат побарани соодветни контролни мерки во тампон зоната. Во секој случај, пристапот за надзор на контролните мерки треба однапред да биде потврден. Потребно е да се воспостават соодветни постапки за да се поддржи и осигура дека статусот слободен од штетни организми е одржуван преку локални извештаи, публикации, регулатива, контролирање/уништување на откриени штетни организми).

3. ДОКУМЕНТИРАЊЕ И РЕВИЗИЈА

Преземените мерки за утврдување и одржување на местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми треба на соодветен начин да се документираат и повремено да се ревидираат. Истото се однесува и за мерките кои по потреба ќе бидат преземени во тампон зоната. Националната организација за заштита на растенијата треба да утврди процедури за ревизија на самото место, преглед и системи за проценка.

3.1. Општи записи

Документацијата треба да биде достапна, согласно потребите на административниот систем применет од страна на Националната организација за заштита на растенијата за утврдување на места за производство или производствени простори слободни од штетни организми, воопшто и поврзани со одредени штетни организми кои се од интерес. Ова вклучува детали за системите за надзор кои се користат (вклучувајќи инспекциски прегледи, посебен надзор и мониторинг), во однос на постапките за реакција на присуство на штетни организми, и постапките кои ќе го осигураат идентитет на производот, интегритетот на пратката и фитосанитарна безбедност.

Документацијата треба да биде достапна во однос на конкретните активности преземени на местото за производство или производниот простор и било која тампон зона. Ова е со цел да се одобри статусот слободен од штетни организми за одредена вегетативна сезона, вклучувајќи ги резултатите од посебниот надзор и евиденција од управување со штетни организми (видови и датуми на фитосанитарни третмани, користење на отпорни сорти).

Постапките за повлекување на статусот и повторно утврдување на подрачјето „ слободно од штетни организми“ треба да се документираат.

Во случаи кога релевантните штетни организми бараат висок степен на фитосанитарна безбедност, потребни се комплексни мерки за утврдување и одржување на местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми, а исто така може да има потреба и од оперативен план. Таквиот план се базира на билатерални договори или спогодби во кои се наведени конкретни детали потребни за функционирање на системот, вклучувајќи ја и улогата и одговорностите на производителите и трговците.

3.2 Дополнителна изјава за фитосанитарен сертификат

Издавањето на фитосанитарен сертификат за пратката од страна на Националната организација за заштита на растенијата потврдува дека се исполнети условите за местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми. Земјата увозник може да бара соодветна дополнителна изјава за фитосанитарниот сертификат издаден за оваа цел.

3.3 Обезбедување на информации

Националната организација за заштита на растенијата на земјата извозник треба по барање да го стави на располагање образложението на Националната организација за заштита на растенијата на земјата увозник за утврдување и одржување на местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми. Доколку билатералните договори или спогодби тоа го пропишуваат, Националната организација за заштита на растенијата на земјата извозник треба експедитивно да обезбеди информации во врска со прогласување или укинување на местото за производство и производниот простор слободни од штетни организми на Националната организација за заштита на растенијата на земјата увозник.